

Європейські цінності та формування європейської ідентичності в Україні: філософський аналіз та теоретичні підходи

Пошук адекватної стратегії євроінтеграції України вимагає більш чіткої відповіді на питання про європейську ідентичність та розуміння і втілення європейських цінностей у ході інтеграційних процесів.

Базовими теоретичними питаннями залишається інтерпретація понять ідентичність та ідентифікація у соціально-філософському, соціологічному, політичному, психологічному та культурологічному контекстах. Актуальною є формування концепту ідентичності у соціально-філософському дискурсі, що дало би можливість окреслити загальні рамки розуміння та застосування цього поняття в зазначених сферах.

Концептуальний і змістовний підходи до теми ідентичності важливі у постійному зв'язку та процесі переосмислення, оскільки демонструють різні стратегії аналізу та роботи з контекстом - соціальною, політичною, економічною, культурною складовими розвитку України як нової європейської держави.

Концептуальний підхід має розкривати структуру явища, містити визначення основних понять (зокрема «ідентичність» у різних розуміннях і на різних рівнях узагальнення, «ідентифікація» як процес становлення ідентичності) та описувати суттєві зв'язки між цими поняттями. Змістовний підхід - аналізує конкретне змістовне наповнення, "маркери" ідентичності - приклади і прояви тих чи інших ідентифікацій в соціо-культурному просторі України.

Разом ці підходи дають можливість повноцінно охопити поняття ідентичності і продемонструвати об'єм і границі його застосування.

Зв'язок понять ідентичності та цінностей є докорінним і сутнісним. У моделі Структури суб'єктивного досвіду, запропонованій Робертом Ділтсом, рівні цінностей та ідентичності знаходяться поряд. При цьому рівень цінностей передує рівню ідентичності, є опорою останнього, відповідаючи на питання «що важливо?» або «яку цінність/значущість має дещо у певному контексті?» Рівень ідентичності, знаходячись на більш високому нейрологічному рівні, відповідає на питання «хто?», «в якості кого?» або «в якій ролі?». Одже, поєднуючи рівні цінностей та ідентичності - ми можемо запитати: "Кому саме і що саме важливо?" або «Яке значення має дещо для декого?»

Говорячи про контекст євроінтеграції України, надамо як приклад кілька запитань, що у різноманітний спосіб, і одночасно чітко поєднують поняття цінностей та ідентичності.

Зважаючи на чотири змістовні рівні - особистісний, груповий, національний та міжнародний - отримаємо наступні формулювання:

1. Що важливо для української держави як суб'єкта міжнародної політики в контексті євроінтеграції? Ким є Україна як потенційний член Євросоюзу з точки зору інших країн членів ЄС та інших країн світу? Що важливо для усвідомлення та позиціонування держави Україна як майбутнього члену ЄС сьогодні?

2. Які цінності в Україні можна вважати загально національними і як вони співвідносяться з європейськими цінностями? Чи вважають українці себе європейцями і що важливо для появи такої ідентифікації? Як мають втілюватися європейські цінності на загальнонаціональному рівні? Для кого (на інституційному рівні) важливо розвивати дискурс європейських цінностей в Україні?

3. Яку цінність мають для громадян (різних соціальних груп) євроінтеграційні процеси в сучасній Україні? Яким чином найкраще проявити та узгодити ціннісні настанови різних соціальних груп в українському суспільстві? Якими є прояви соціо-культурної приналежності сьогодні в Україні? Яку роль у становленні українців як європейців грає сьогодні освітня сфера, зокрема вища освіта?

4. Як відчуває окремих громадянин свою причетність до процесів євроінтеграції і чому ці процеси важливі для нього/неї? Які напрямки сомоідентифікацій обирає сьогодні молодь в Україні? Чи важливі та як саме розуміють люди в Україні такі цінності як «права людини», «людяність», «демократія», «свобода», «відповідальність»? Як структурований і як розвивається дискурс європейських цінностей та європейської ідентичності в сучасній Україні?

Ці та інші можливі у даному підході запитання показують, що аналізуючи контекст євроінтеграції в Україні є надзвичайно важливим використання понять ідентичності та цінностей у їхньому принциповому поєднанні в ході філософської концептуалізації. Адже фокусуючись саме на цих рівнях структури суб'єктивного досвіду людини, є можливість описати складні системні процеси, що наразі відбуваються в нашій країні, достатньо повно і системно. На основі таких досліджень можна знайти багато білих плям, що їх залишає занадто узагальнений та/або поверховий підхід до розуміння України як європейської держави, можна більш чітко показати шляхи та критерії нашого європейського розвитку. Є можливість конкретизувати запитання, що на них мають відповідати різноманітні дисципліни - від психології, соціології та етнології, до економіки, політології та права в контексті руху України до Європи.